

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА СТРУКТУРА

ADMINISTRATIVE AND LEGAL MECHANISM FOR ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL PROTECTION AT THE REGIONAL LEVEL IN UKRAINE: CURRENT STATE

Жадан Є.В., кандидат наук з державного управління,
докторант кафедри публічного права та приватного права
Університет митної справи та фінансів

Метою статті визначено здійснення характеристики сучасного стану адміністративно-правового механізму забезпечення цілей сталого розвитку у сфері охорони довкілля на регіональному рівні в Україні. З'ясовано, що головним пріоритетом побудови адміністративно-правового механізму забезпечення публічного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища має бути пошук структурної організації діяльності із використання природних ресурсів, яка б максимально відповідала проголошеним принципам та ідеям. Наголошено, що структурна побудова адміністративно-правового механізму забезпечення публічного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища має відповідати засадам визначення необхідності побудови стратегії сталого розвитку. Підкреслено, що успішність реалізації ідеї екологізації виробництва залежить від пошуку та правильного обрання необхідних інструментів здійснення публічного управління (адміністрування). Обґрунтовано розуміння адміністративно-правові інструменти здійснення публічного управління розуміються як певної сукупності ефективних засобів, що дозволяють впорядкувати та налагодити вектор розвитку, спрямований на встановлення громадського порядку та досягненню ідеї справедливості у взаємовідносинах суспільства та держави. Адміністративно-правовий механізм забезпечення цілей сталого розвитку у сфері охорони довкілля на регіональному рівні визначено як певну систему встановлених чинним законодавством України структурних елементів (адміністративних процедур, адміністративних проваджень, результатів діяльності суб'єктів владних повноважень, зокрема, індивідуальних та нормативних адміністративних актів), які встановлюють функціональний зміст та сутність реалізації організаційно-розпорядчої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, а також інших носіїв делегованих державою повноважень, що має спрямовуватися на реалізацію принципів екологізації виробництва, побудови економіки замкненого циклу та відновлення природо-ресурсного потенціалу країни задля захисту суб'єктивного права людини на безпечне довкілля.

Ключові слова: екологізація виробництва, екологічна шкода, нормативно-правове регулювання, правові відносини, раціональне використання природних ресурсів, регіональна екологічна політика, сталий розвиток.

The purpose of the article is to characterize the current state of the administrative and legal mechanism for ensuring sustainable development goals in the field of environmental protection at the regional level in Ukraine. It was found that the main priority in building an administrative and legal mechanism for ensuring public management in the field of environmental protection should be the search for a structural organization of activities for the use of natural resources that best meets the proclaimed principles and ideas. It is noted that the structural construction of the administrative and legal mechanism for ensuring public management in the field of environmental protection must comply with the principles of determining the need to build a sustainable development strategy. It is emphasized that the success of implementing the idea of greening production depends on the search and selection of the necessary tools for implementing public governance (administration). A well-founded understanding of administrative and legal instruments for the implementation of public administration is understood as a certain set of effective means that make it possible to streamline and establish a vector of development aimed at establishing public order and achieving the idea of justice in the relationship between society and the state. The administrative and legal mechanism for ensuring sustainable development goals in the field of environmental protection at the regional level is defined as a certain system of structural elements established by the current legislation of Ukraine (administrative procedures, administrative proceedings, results of activities of government entities, in particular, individual and regulatory administrative acts), which establish the functional content and essence of the implementation of organizational and administrative activities of state authorities and local self-government, as well as other bearers of powers delegated by the state, which should be aimed at implementing the principles of greening production, building a circular economy and restoring the natural resource potential of the country to protect subjective human rights for a safe environment.

Key words: greening of production, environmental harm, legal regulation, legal relations, rational use of natural resources, regional environmental policy, sustainable development.

Постановка проблеми. Функціями будь-якої держави є створення умов для належної організації процесів задоволення інтересів окремих соціальних осіб чи груп. Забезпечення реалізації функцій держави впродовж тисячоліть поступово перебуває у процесах трансформації та реформації. В різні історичні часи держава виконувала різні соціальні ролі, забезпечувала різні підходи до задоволення тих чи інших груп чи окремих осіб. Кінець ХХ сторіччя – початок ХХІ сторіччя означився переглядом системи функцій держави. Саме наприкінці 70-х років ХХ ст. нарешті на рівні міжнародних стандартів висунулось питання необхідності забезпечення прав людини, що умовно відносяться до так званого третього покоління прав особи, до яких відноситься право особи на екологічну безпеку в умовах глобалізаційних процесів. Зміна розуміння концепції розбудови адміністративно-правового механізму забезпечення функцій держави та пошуку напрямів реалізації цілей забезпечення розвитку суспільства та засадах екологізації вироб-

ництва та сприяння збереженню довкілля для теперішніх та прийдешніх поколінь.

Стан наукової розробки проблеми. Дослідження проблематики здійснення та функціонування адміністративно-правового механізму забезпечення реалізації екологічної функції держави здійснювалось в різні часи у наукових розробках таких вчених, як В. І. Андрейцев [1], А. П. Гетьман [2], Р. С. Кірін [3], К.С. Кучма, Ю.О. Легеза [4; 5, с. 35-40] та ін., що можуть бути покладені в основу даної публікації.

Метою статті є здійснення характеристики сучасного стану адміністративно-правового механізму забезпечення цілей сталого розвитку у сфері охорони довкілля на регіональному рівні в Україні.

Виклад основного матеріалу. Трансформація сутності держави вимагає перегляду змісту її функцій в умовах світової глобалізації. Одним із таких напрямів трансформації стало розробка та ухвалення міжнародних

стандартів курсу розбудови «зеленої» економіки в світі, та, зокрема, в Україні.

Європейська зелена угода є для України обов'язковою частиною стратегії розвитку, що базується на визнанні її кандидатом на членство в Європейському Союзі. Шлях інтеграційного розвитку України до ЄС має бути пов'язаний із прийняттям Угоди про асоціацію між Європейським Союзом та його державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого боку [6].

Наступним кроком стало визнання України кандидатом до ЄС у 2022 році (23 червня 2022 року Європейська Рада надала Україні статус кандидата на вступ до Європейського Союзу).

На українському нормативно-правовому рівні спроби ввести категорію «національна екологічна безпека» у національний правовий простір були здійснені у 1995-1998 рр., коли концептуальні підходи до встановлення структури та змісту механізму забезпечення вимог національної безпеки в цілому та його структурної елементи були відображені. Проте, незважаючи на актуалізацію проблеми забезпечення вимог екологічної безпеки, починаючи з 70-х років ХХ ст., стан правового регулювання забезпечення національної екологічної безпеки в Україні залишається досить неефективним і не відповідає вимогам сучасного європейського суспільства та European Green Deal, до змісту якого входить створення такої моделі функціонування економіки, яка вимагає до 2050 року мінімізувати або повністю подолати проблему парникових газів, запровадити розвиток виробництва на принципах ресурсоефективності і конкурентоспроможності за умови відсутності ресурсної залежності та можливості «маніпулювання» енергетичними ресурсами.

25 вересня 2015 року Резолюція 70/1 змінила наш світ: Генеральна Асамблея ООН прийняла Порядок денний сталого розвитку до 2030 року. Цей історичний документ містить 17 цілей сталого розвитку, спрямованих на мобілізацію глобальних зусиль для подолання бідності, зміцнення миру, захисту прав і гідності всіх людей і захисту планети. Резолюція починається з декларації, в якій говориться: «Ми сповнені рішучості до 2030 року повсюдно покласти край бідності та голоду; будувати мирні, справедливі та інклюзивні суспільства; захищати права людини та сприяти гендерній рівності; а також забезпечити тривалий захист планети та її природних ресурсів. Ми також маємо намір створити умови для сталого, інклюзивного економічного зростання, спільного процвітання та гідної роботи для всіх, враховуючи різні рівні національного розвитку та спроможності». На українському нормативно-правовому рівні спроби ввести категорію «національна екологічна безпека» у національний правовий простір були здійснені у 1995-1998 рр., коли концептуальні підходи до встановлення структури та змісту механізму забезпечення вимог національної безпеки в цілому та його структурної елементи були відображені. Проте, незважаючи на актуалізацію проблеми забезпечення вимог екологічної безпеки, починаючи з 70-х років ХХ ст., стан правового регулювання забезпечення національної екологічної безпеки в Україні залишається досить неефективним і не відповідає вимогам сучасного європейського суспільства та European Green Deal, до змісту якого входить створення такої моделі функціонування економіки, яка вимагає до 2050 року мінімізувати або повністю подолати проблему парникових газів, запровадити розвиток виробництва на принципах ресурсоефективності і конкурентоспроможності за умови відсутності ресурсної залежності та можливості «маніпулювання» енергетичними ресурсами [7].

Отже, головним пріоритетом побудови адміністративно-правового механізму забезпечення публічного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища має бути пошук структурної організації діяльності із використання природних ресурсів, яка б макси-

мально відповідала проголошеним принципам та ідеям.

Структурна побудова адміністративно-правового механізму забезпечення публічного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища має відповідати засадам визначення необхідності побудови стратегії сталого розвитку.

Успішність реалізації ідеї екологізації виробництва залежить від пошуку та правильного обрання необхідних інструментів здійснення публічного управління (адміністрування). Спостерігається підхід, за яким адміністративно-правові інструменти здійснення публічного управління розуміються як певна сукупність ефективних засобів, що дозволяють впорядкувати та налагодити вектор розвитку, спрямований на встановлення громадського порядку та досягненню ідеї справедливості у взаємовідносинах суспільства та держави [8, с. 28].

О. Ю. Амосов та Н. Л. Гавкалова підкреслюють, що саме адміністративно-правовий механізм публічного управління здатен як виявити проблеми правового регулювання окремої сфери суспільного життя, так і знайти шляхи їх подолання [9, с. 10].

Отже, можливим є висновок, що адміністративно-правовий механізм забезпечення цілей сталого розвитку у сфері охорони довкілля на регіональному рівні в Україні має розумітися як певна система визначених чинним законодавством України структурних елементів (адміністративних процедур, адміністративних проваджень, результатів діяльності суб'єктів владних повноважень, зокрема, індивідуальних та нормативних адміністративних актів), які встановлюють функціональний зміст та сутність реалізації організаційно-ропорядчої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, а також інших носіїв делегованих державою повноважень, що має спрямовуватися на реалізацію принципів екологізації виробництва, побудови економіки замкненого циклу та відновлення природо-ресурсного потенціалу країни задля захисту суб'єктивного права людини на безпечне довкілля.

Така функціональна задача, пов'язана із розбудовою адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері охорони довкілля з метою створення умов для задоволення цілей сталого розвитку є відносно новою для сучасної України, і особливо її реалізація ускладнюється в умовах воєнної агресії росії. Позаяк звернення до наявних результатів наукових досліджень розуміння категорії «адміністративно-правовий механізм публічного управління» як певного механізму, елементами якого є адміністративно-правові норми, адміністративно-правові та адміністративно-процесуальні суспільні відносини, актів, де тлумачаться акти чинного законодавства, в тому числі судові рішення [10, с. 14]; також до елементів адміністративно-правовий механізм публічного управління мають включатися система суб'єктів [11, с. 24].

До структури адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері охорони довкілля мають також бути віднесені функції, методи, принципи, об'єкт, предмет [12, с. 13].

До ознак адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері охорони довкілля В. І. Теремецький відносить, окрім адміністративно-правових норм, ще і спеціальні методи впливу публічного характеру, що визначають їх функціональну мету [13, с. 105–106].

Висновок. Таким чином, структура адміністративно-правового механізму забезпечення цілей сталого розвитку у сфері охорони довкілля на регіональному рівні в Україні має визначатися як сукупність адміністративно-правових засобів впливу, що включають у собі сукупність адміністративно-правових норм, суб'єктів, засобів та методів впливу, що об'єднуються у певний предмет та об'єкт регулювання, що функціонально здатні забезпечення досягнення мети реалізації цілей Сталого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрейцев В. І. Проблеми інтеграції антропозахисного права в системі екологічного права та системі права України [Електронний ресурс]. URL : <http://ir.nmu.org.ua/jsru/bitstream/123456789/147415/1/34-57.pdf>
2. Екологічне право України : підручник / за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. Харків : Право, 2009. 328 с.
3. Кірін Р. С. Кодифікація законодавства про надра : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.06. Київ : Нац. Академія наук України, Ін-т економіко-правових досліджень, 2016. 374 с.
4. Кучма К. С., Легеца Ю. О. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері екології та природних ресурсів: процедурний аспект : монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 192 с.
5. Легеца Ю. О. Дозвільно-ліцензійне провадження у сфері використання природних ресурсів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2017. Вип. 25. С. 35–40.
6. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. 29.5.2014. URL.: https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_international/2014/295/oj [in English]
7. Административное право / под ред. Л. Л. Попова. Москва : Юристъ, 2002. 699 с.
8. Амосов О., Гавкалова Н. Концептуальні засади публічного управління: архетипний підхід. *Публічне управління: теорія та практика* : зб. наук. праць Асоціації докторів наук з державного управління. Харків : Вид-во "ДокНаукаДержУпр". 2015. Березень. Спец. випуск. 226 с.
9. Голосніченко І. П. Адміністративне право України (основні категорії та поняття) : посібник. Ірпінь, 1998. 108 с.
10. Коваленко Н. В. Адміністративно-правові режими : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 529 с.
11. Амосов О., Гавкалова Н. Концептуальні засади публічного управління: архетипний підхід. *Публічне управління: теорія та практика* : зб. наук. праць Асоціації докторів наук з державного управління. Харків : Вид-во "ДокНаукаДержУпр". 2015. Березень. Спец. випуск. 226 с.
12. Теремецький В. І. Механізм адміністративно-правового регулювання у сфері оподаткування: сутність та особливості. *Право та державне управління*. 2012. № 1. С. 104–108.